

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Machvmetis Saracenorum principis, eiusque Svccessorvm
Vitae, Doctrina, Ac Ipse Alcoran**

Bibliander, Theodor

[Basileae], März 1550

VD16 VD16 K 2586

Doctrina Machumetis summatim comprehensa, quæ apud Saracenos
magnæ authoritatis est, ab eodem Hermanno ex Arabico translata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97854](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97854)

INCIPIT DOCTRINA MACHUMET, QUAE APUD SARACENOS MAGNAE AUTHORITYS EST: AB EODEM HERMANNO TRANSLATA, CUM ESSET PERITISSIMUS UTRIUQUE LINGUAE, LATINAE SCILICET ATQUE ARABICAE.

Hic liber à Machumete scriptus non est, sed ab alio eiusdem spiritus propheta: qui forma dialogi comprehendere summam uoluit præcipua dogmata Machumetis. Et quæ à sectatoribus receptus inter authenticos libros. Quem pius lector cognoscat, non tantum ut Milesius et Apuleianus fabulas: sed etiam ut exemplum doctrinæ, in quam iusto Dei iudicio prolabuntur, qui Christi seruatoris doctrinam salutiferam non habent in precio, et libentius attendunt fabulis à ueritate animos abducentibus.

Rat nuncius Dei, oratio Dei super eum & salus, sedens inter sanctos in ciuitate sua Iesrah, & descendit super eum angelus Gabriel dicens: Salutet te Deus ô Machumeth. Respondens ait: Ipse est dominus salutis. Ab eo namque procedit, & ad eum reuertitur. Et ille: Veniunt, inquit, ad probandum te quatuor uiri prudentissimi. Ipsi principes Iudæorum, & magistri in Israël. Maximus eorum Abdia iben Salon. Præterea dictus Abdalla iben seleh. Cui Machumet: Ad salutem ueniunt amice, an in opprobrium? Ad salutem, inquit. Tunc nuncius Dei patruelem suum Haali, filium Abitalib, in occursum eorum egredi iuberet, descriptis ex nomine singulorum personis & habitu. Qui cum occurreret, salutat dicens: Salue Abdia iben Salon, & cæteri per ordinem, singulos suis nominibus appellans. Qui admirantes rogant, quis ei singulos ita discrete indicarit, aut unde præscierit uenturos. Respondit, se missum à patruelem suo Machumet, cum huiusmodi indicij. Sequuntur uirum conferentes inter se de ijs quæ audierant, non sine admiratione. Cum ergo peruenissent ad prophetam, procedens Abdia iben Salon, ait: Salus super te Machumet. Et ille: Salus, inquit, super eum qui salutem sequitur, & potentiam Dei timet. Cui Abdia: Ego, inquit, Abdia iben Salon, & hi socij mei periti legis nostræ, uenimus legati à populo Iudæorum, exquirendi causa à te loca per legem nostram minus perspicua nobis. Videris enim, prout audiuimus, qui laborem hunc si placuerit, facile absoluere possis. Et ille: Ad temptandum, inquit, an ad inquirendum? Ad inquirendum, ait. Licet igitur, inquit, quantum libuerit, quæras. Tunc ille ex centum quæstionibus principalibus, quas per omnem legem suam exquisite excerptas, scriptas attulerat, primam proponens ait: Dic ergo, si placet, in primis ô Machumet, propheta es, an nuncius? Respondit, Et prophetam & nuncium constituit me Deus. Sic enim ait in Alchora: Partem misi super te, partem non misi. Et sermo Dei alter: Nec est possibile homini colloqui Deo, nisi per internuncium. Ait, Verum dicis. Dic ergo, legem tuam prædicas, an legem Dei? Respondit, legem Dei. Et ille: quid est lex Dei? Respondit, Fides. Quæ fides? Ait, Non dii, sed Deus ipse unus, sine particeps. Ego Machumet seruus & nuncius eius, prædicans finem, quo sine dubio mortui resurgent. Ait, Verum est quod dicis. Dic itaque si placet,

Abdia Hebr: et Abdalla Saracenis Dei seruum sonat. Aliqui uocant Audiam.

Iudæi referunt ad Machumetum quæstiones obscuras sue legis.

Mach. nuncius et propheta.

Mach. non suam, sed Dei legem prædicat.

Vna lex seu fi des Dei: sed di uersorum ri tus diuersi. placet, quot sunt leges Dei: Respondit, una. Quid ergo dices de prophetis, qui te præcesserunt: Respondit: Lex quidem, siue fides, omnium una, sed ritus diuersorum nimirum diuersi. Ait: Ita est, ut dicitis. Sed dic deinde, Intra bimus paradysum pro fide, aut credulitate, aut pro opere: Respondit, Et tria necessaria hæc necessaria. Et contingit tamen, ut si quis ex Iudæis aut Christianis siue gentilibus ad fidem Saracenorum conuersus ante opus morte occupetur, sola fides sufficiat. Sicq; siue Iudæus, siue Christianus, siue etiam gentilis, omni pietatis operi satisfaciens, nec id amore Dei, & ipsum & opus eius ignis assumet. Ait, uerum est. Sed dic, si placet, misit Deus tibi scriptum: Respondit, sic. Quod? Dicit, alfurcan. Cur dictum alfurcan? Dixit, quia discretæ sunt sententiæ & figuræ eius: Nec enim simul descendit super me uerbum Dei, quemadmodum simul data est lex Moyfi, psalmi Dauid, & euangelium Christo. Ait, uerum dicitis. Dic ergo consequenter, quod habet principium alfurkan: Respondit: initium libri, In nomine Dei misericordis & miseratoris. Quid post? Ait, abugert, & cætera. Quid est abugert? Respondit, pietas iram. Ait ille: id quomodo? Respondit: cum enim præ cæteris creaturæ Adam, primum consurgeret, stertuitauit, dixit, Deo gratias. Quod audientes angeli dicunt, Pietas Dei super te Adam. Et ille, amen. Quibus dominus, Præcepi orationem uestram. Ait, ira quidem est, ut dicitis. Procede ergo, & enumera si placet, quæ sunt illa quatuor genera, quæ Deus proprijs manibus operatus est? Respondit: Manibus quidem proprijs ædificauit paradysum altiore, plantauit arborem tubæ, plasmavit Adam, scripsit tabulas Moyfi. Ait: Et hæc quidem ita, ut dicit: solum ut adiungas, quis tibi indicauerit. Respondit: Gabriel, ex domino uniuersitatis. Ait, Ita certe uerum est, tantummodo subiungas, in qua forma, uiri an foemina? Respondit, uiri fan: erectus, nunquam dormiens, neq; comedens, neq; bibens, nisi laudem & gloriam Dei. Ait, & hoc quoque uerum. Nunc itaq; si placet, per ordinem exponas, quid est unum, deinde quæ duo, quæ tria, quæ quatuor, V. VI. VII. VIII. IX. X. & ita per ordinem, usq; ad centum. Respondens ait: Vnum quidem Deus, cui nec particeps, nec socius, nec filius, in eius manu uita & mors, ipse super omnia potens. Duo uero, Adam & Eua, unde par in paradiso, antequam efferentur. Tria uero, Michael, Gabriel, Saraphiel, archangeli secretarij deitatis. Quatuor, lex Moyfi, psalmi Dauid, euangelium, & alfurkan. Quinq; sunt orationes Dei, quas mihi Deus & populo meo nulli præ cæteris sæculi prophetarum datas, neq; futuri cuiquam. Sex, dies illi quibus creaturam suam Deus consumauit. Septem, sunt cœli. Sic enim ait in Alchoran: Ordinauit septem cœlos. Octo sunt angeli, qui in die iudicij portabunt thronum Dei. Nouem miracula, miracula Moyfi. Decem uero, dies ieiunij: quorum tres in itinere peregrinationis, septem in reditu. Undecim stellæ, quas Ioseph in somnio se adorare uidit. Duodecim, menses anni. Tredecim uero, undecim uidelicet stellæ, cum sole & luna. Quatuordecim, candelæ pendentes circa thronum Dei, longitudine quingentorum annorum. Quindecim, quoniam Alchoran continuo quidem descendit à summo cœlo usq; ad infimum: inde paulatim lapsus est usq; ad quintum decimum diem ramadam, sic enim ait Alchoran: Mensis ramadam, in quo descendit Alchoran. Sedecim, sunt legiones angelorum Cherubin circa thronum Dei, laudantes nomen domini sui. Decem & septem, nomina Dei interimum.

innum terræ & infernum: quæ si interposita non essent, erumpens æstus in-
 ferni totum mundum cōsumeret. Decem & octo, interstitia inter thronum
 Dei & aërem: quæ si interposita non essent, claritas Dei totum mundum ex-
 cæcāret. Decem & nouem, sunt brachia zachæ infernalis fluuij, qui in die
 iudicij ualido sonitu clamabit, & respondebunt omnes damnati. Viginti,
 quia uicesimo die ramadam descenderunt psalmi super Dauid. XXI. Nam
 uicesimo primo die ramadam natus est Salomon, & montes laudauerunt
 Deum. Viginti duo, Nam uicesimo secundo die ramadam, ignouit Deus
 Dauid peccatum Vriæ. XXIII. nam uicesimo tertio die ramadam natus
 est Christus, filius Mariæ, orationes Dei super eum. Vicesimo quarto, locu-
 tus est dominus Moyfi. Vicesimo quinto, diuisum est mare Moyfi, & popu-
 lo Israëli. Vicesimo sexto, dedit Deus tabulas Moyfi. Vicesimo septimo, de-
 glutituit cetus Ionam eiectum nauis. Vicesimo octauo, reddidit Deus uisum
 Iacob, cum afferret Iudas camisiam Ioseph. Vicesimo nono, assumpsit De-
 us Enoch. Tricesimo, abiit Moyses in montem Sinai. Hic interrumpit Iu-
 dæus, dicens: Fac breue, optime Machumeth, & expedite. Siquidem mirū
 in modum cuncta exequeris. Faciam, inquit, quod postulas. Sed ne ante fi-
 nem quaesiti desista: Quadraginta sunt dies, quos ieiunauit Moyses. Quin-
 quaginta uero, quia diem iudicij continuabit spacium quinquaginta milia
 annorum. Sexaginta sunt uenæ terræ singulorum colorum: quæ uarietas si
 non esset, nulla inter homines foret noticiæ discretio. Septuaginta uiros as-
 sumpsit sibi Moyses. Octuaginta ictus debentur inebriato. Nonaginta, quia
 angelus missus ad Dauid, ait: Nonaginta oues habebat hic socius meus,
 & ego unam, quæ abstulit mihi. Centum uero sunt ictus, quibus in adu-
 lterio deprehensi flagellantur. Ait, Et habet quidem omnia ita recte, ut sunt,
 integre executus es. Procede ergo si placet, & expone, quomodo facta est
 terra, & montes, & quæ eis nomina, & quando fuerunt? Respondit, Deus
 Adam de limo, Limus autem erat de spuma, Spuma autem de procellis, Pro-
 cellæ uero de mari, Mare autem de tenebris, Tenebræ uero de luce, Lux de
 uerbo, Verbum de cogitatione, Cogitatio uero de facinto, Iacintus autem
 ex præcepto Esto & fuit. Ait, Verum est quicquid dicis. Dic ergo, quot an-
 geli præsumt hominibus? Respondit: Singulos homines bini circumstant
 angeli, alter à dextris, alter à sinistris. Dexter uero benefacta hominis scri-
 bit, Sinister malefacta. Ait, Vbi assident homini, aut qualiter? in quo scri-
 bunt? Respondit: Super humeros homines sedent. Calamus, lingua eorum;
 incaustum, salua lingua: Tabula notoria, cor eorum. Ait, Et hoc quoque ue-
 rum est. Sed prosequere, si placet: Quid post hoc operatus est Deus? Respon-
 dit, Tabulam & calamum, Dic, quam tabulam, & quem calamum? Respon-
 dit: Tabulam quidem, in qua scriptum est quicquid fuit, est & erit, in cælo
 & in terrâ: Calamū uero, de luce clarissima. Ait, Quem longitudo calami?
 Respondit: Longitudo quidem itineris quingentorum annorum, latitudo
 uero octuaginta itineris annorū. Octuaginta dentes habet, qui nō cessabūt
 scribere, quicquid fit in mūdo, usq; ad diem iudicij. Sic enim ait in Alchorā:
 Nun uuacalam uita me asturum. Ait, Et tabula unde? Respondit, De sma-
 ragdo uiridissimo, uerba eius de margaritis, dorsum eius de pietate. Ait,
 Quoties ergo respicit Deus illā tabulā per diem & noctē, Respondit, Cen-
 tum sexaginta, singulisq; respectibus erigit quæ uult, & deponit quæ uult.
 Sic enim ait in Alchoran: Quotidie Deus in uoluntate sua. Ait, Nec de his
 quicquam

Quid inferni
 prohibeat flā-
 mas à terra.

Zachæ fluuius
 infernalis, ut
 Styx.

Psalterium
 XX. die ram-
 adam tradi-
 tum Dauidi.

Natalis Chris-
 ti.

LX uenæ ter-
 re singulorū
 colorum.

Non angelus,
 sed propheta
 fuit.

Origo rerum
 fabulosa quā
 in Theogonia
 Hesiodi.

Angeli duo eu-
 stodes singulis
 hominibus,

qui annotant
 in tabula res
 uniuersas.

Calamus è lu-
 ce portentoſe
 magnitudinis.

quicquam, nisi uerum. Procede ergo, & expone, cur cœlum dictum est cœ-
 lum: Respondit: Ideo quidem, quia de fumo creatum: fumus uero, uapor
 maris. Sic enim ait in Alchoran: Vualme am uuaagehu. Ait: Quid ergo ha-
 bet, quod uiride est: Respondit, ex monte kaf. Mons enim kaf ex smaragdīs
 paradisi. Qui mons orbem terræ cingens, cœlum sustinet: sic enim ait in
 Alchoran: kaf uualcoram elmegid. Ait, Habet itaq; cœlum portas: Respō-
 dit: Habet, itaq; portas pendentes. Ait, Et portę clauēs: Respondit: Et por-
 tæ clauēs in thesauro Dei. Ait, Et portæ unde: Respoōdit: Portæ aureæ,
 portarum feræ de luce, clauēs de pietate. Ait, Vera refers. Sed cœlum istud
 nostrum, dic unde creatum est: Respondit, Primum de aqua uiridi, secun- 19
 dum de aqua clara, tertium de smaragdo, quartum de auro purissimo, quin-
 tum de hiacinto uiridi, sextum de nebula lucida, septimum de splendore
 ignis. Ait, Neque hoc quicquam nisi uerum. Quid ergo super cœlos se-
 ptem: Respondit, Mare uiuificum. Ait, Quid deinceps: Respondit, Mare
 nebulosum. Ait, Prosequere per ordinem usq; ad summum. Procedit desu-
 per mare aëreum, desuper mare lapideum, desuper mare tenebrosū, desu-
 per mare solatiū, desuper luna, desuper sol, desuper nomen Dei, desuper sup-
 plicatio, desuper Gabriel, desuper pergamenum rasum, desuper plenum, de-
 super septuaginta interualla lucis, desuper LXX. millia interuallorum uir-
 tutes, desuper LXX. millia montium, desuper mille spacia, in unoquoque 20
 LXX. milia turbæ, in unaquaq; turba quinq; milia angelorum, nunquam
 cessantium laudare dominum uniuersitatis. desuper addet almuncihe, id
 est terminus angelicæ dignitatis: desup uexillū gloriæ, desup interualla de
 margaritis, desuper interualla gratiæ, desuper interualla potētis, desuper in-
 terualle diuinitatis, desup interualla dispensationis, desuper scabellū, desup
 solū, desuper domus uniuersitatis. Ait, Mirū in modū cūcta, prout sunt, exe-
 cutus es. Sequit itaq; ut decernas, si placet, utrū ne fideles sint sol & luna, an
 infideles: Respondit: Fideles quidē, & obediētes omni mādato Dei. Quid
 ergo habēt, qd nō equaliter lucēt: Respōdit: Aequali quidē uirtute & splē-
 dore creauit eos Deus. Euenit ergo, ut incerta esset diei & noctis uicissitu 30
 do, quousq; Gabriel præteruolās motu uolitādī, forte ut sic ala sua lunā teti-
 git, & ex inde luna obscurata est. Sic enim ait in Alchorā: Prapofui diei &
 nocti luminaria, & extinxi nocturnū, & illuminauī diurnū. Ait: Cur ergo
 nox dicta nox: Respōdit, Quia nox uelamen maris & foemina. sic enim ait
 in Alchorā: Posui noctem uestimentum, & diem uictum. Ait, Et hoc quoq;
 prout ueritas habet. Consequenter itaque, si placet, ediffere, quot sunt ordi-
 nes stellarum: Respondit, Tres. primus, dependentium per cathenas à folio
 Dei lucentium usq; in septimum thronum; secundus, stellarum quæ & cœ-
 lum ornant, & quando diaboli ad insidiādum cœlestibus consilijs subintra-
 re parant, occurrentes fugāt. Sic enim ait in Alchoran: Et cœlū cum eis or- 40
 nauimus, & diabolis eas obiecimus. Tertius est inspectu angelorū. Ait, Ne-
 que hæc uspiā à ueritate recedunt. Dic ergo, quot intersunt inter nos & cœ-
 lum maria: Respondit, septē. Ait, quot uero uenti inter nos & cœlū. Respō-
 dit, tres. Primus uentus sterilis, quē emisit Deus ingentē abat. Secundus ni-
 ger, eleuās mare: & hic exasperabit ignem in die iudiciū. Tertius est, qui ter-
 ris marisq; ministrat. Ait, Neq; hic quicq; nisi uerum. Quot sunt interualla
 inter nos & cœlū: Vnū planē: quod nisi interpositū esset, omnia terrena cœ-
 lestis consumeret ardor. Ait, Et hoc certe uerum. Si solū subiungas, ubi sol:
 Respondit,

Mons kaf cœ-
 lum sustinet.

Portæ cœli.
 Vnde cœli se-
 ptem cōstent.

Maria supra
 cœlos.
 Ordo ex gra-
 dus uniuersio-
 rum.

Sol & luna fi-
 deles.

Causa eclipsis
 lunæ.

Stellarum tres
 ordines.

Maria VII.
 inter cœlum
 & terram.

Respondit, In fonte calido, fons uero in colubro, coluber in interuallo, interuallum in monte kaf, kaf autem in manu angeli tenentis mundum usque in diem iudicij. Ait, Verum est quod dicis. Dic deinde, Quis modus descentium sedem Dei? Respondit: Capita eorum sub sede Dei, pedes sub thronis VII. tanta quidem ceruicis amplitudine, ut si continue uolaret auis, uix mille annis ab una aure perueniret ad alteram. Cornua super capita eorum implicata, uictus & potus eorum laus & gloria Dei. Quorum prima acies, cuius dimidium nix, dimidium ignis, nec tamen uel ignis niuem consumit, uel nix ignem extinguit. Secunda acies, cuius dimidium tonitruus, dimidium fulgur impermixta. Tertia, cuius dimidium gleba, dimidium unda; nec tamen unda glebam diluit, uel undam ebibit gleba. Quarta, cuius dimidium uentus, dimidium aqua, incommota ab inuicem. Quinta, cuius dimidium ferrum, dimidium ignis, inconfusa ab inuicem. Sexta, cuius dimidium aurum, dimidium argentum. Septima, cuius dimidium laus, dimidium gloria. Octaua, de fulgidissimo splendore. Ait, Nec hoc quoque usquam aliter quam ueritas habet. Nunc itaque fiducialiter oro, ne pigeat, exequaris spacium a nobis usque ad caelum. Respondit: A nobis quidem usque ad infimum caelum, iter quingentorum annorum: tantumque per ordinem ab unoquoque ad proximum, & amplitudo uniuscuiusque itinerum quingentorum annorum: Tot unoquoque angeli, quod nemo numerare potest, nisi solus Deus. Ait, Et hoc quoque uerum. Dic itaque consequenter, quae aues sunt inter nos & caelum? Respondit: Aues quaedam, quae nec caelum neque terram unquam attingunt. Ipsae colubri albi iugas habentes equinas, comas ut coma mulieris, alas ut aues. Oua pariunt super caudas suas, ibidemque filios producunt, illinc usque in diem iudicij. Ait, Ita quidem uerum est. Dic ergo, mundus iste cur dictus mundus? Respondit: quia mundus iste factus fuit praeter aliud saeculum. Si enim cum illo factus esset, perpetuus foret, ut illud. Ait: uerum est, Dic deinde, finis cur dictus finis? Respondit, quia eo resurget omnis creatura. Ait, Ita est. Subiunge ergo, saeculum aliud, cur dictum aliud? Respondit, quia postremum, post mundum istum superstes futurum, cuius nulla similitudo exprimi potest. Nec enim coloni eius mortales, neque dies eius sub numero. Ait, Similiter & hoc uerum. Sed quid: Aliquid nempe hodie proponam, ubi incidas. Dic ergo si placet, Quis filius patre fortior? Respondit, ferrum. Quid ferro? ignis. Quid igne? aqua. Quid aqua? uentus. Ait, & haec omnia uera. Nec cesses, sed dic consequenter: Adam cur dictus Adam? Respondit, quia creatus de limo terrarum omnium, non unius. Si enim de uno creatus esset, nulla esset inter homines noticia discretio. Ait: Ita est: dum subiungas, Cum factus fuit Adam, quae intrauit spiritus in eo? Respondit, per os intrauit inuitus, & per os exiuit. Ait, Quid ergo dixit, ei Deus? Respondit, Habita tu & coniunx tua paradysum: Comedite & bibite, tantum ne huic arbori appropinquetis. Ait, Quae nam fuit arbor illa? Respondit, arbor tritici. Ait, Quae forma arboris? Respono it, septem spicas habebat. unam rapuit Adam, in qua erant grana quinque, de quibus duo comedit Adam, duo dedit Euae, quintum detulit secum. Ait, Quantum fuit granum? aut quid inde fecit? Respondit, Magis fuit ouo, quod ubi in sexcentas particulas comminisset, produxit ex eo cuncta seminum genera. Ait, Quae receptus est paradiso expulsus? Respondit: Adam in India, Eua in Nubia. Ait, Quid induebant? Respondit, Adam

Sol in calido fonte sedem habet. & alia longe abstrusissima.

vehiculum Dei non quales Ezechielis.

Interualla caelorum, contra demonstratio = nes astronomicas.

Aues inter caelum & terram.

Aliquid factum ante hunc mundum.

Aenigmatum, non quodiam Hieram Solomoni proposuit.

De hominis formatione fabulatur.

Arborem scientiae boni & mali, dicit arborum tritici. Adam eiecit paradiso peruenit in India, Eua in Nubia.

tria folia de paradiso, Euam coma cooperiebat. Quæ ergo conuenerunt? Respondit: In Arafæ. Ait, Vter de altero factus? Respondit, Eua ex Adam. Vnde est quod mulier operitur? Ex costa eius sinistra. nam si à dextra, æque fortis esset. Ait, Quis habitauit terram ante Adam? Respondit, Primum diaboli, deinde angeli, post angelos Adam. Inter diabolos & angelos septem millia annorum, inter angelos & Adam M. anni. Ait, Rem omnem ut gessit terram. Ita est narras. Sed de his satis est. Transeamus ad alia: & dic si placet, Quis incepit peregrinationem? Respondit, Adam. Ait, Quis rasit caput eius? Respondit, Gabriel. Ait, Quis circumcidit Adam? Respondit, ipsemet. Ait, post Adam quis circumcisus est? Respondit, Abraham. Ait, Et hæc quidem manifesta sunt. Habemus alia. Dic si placet, Quæ nam est terra, quam semel uidit sol, nunquam deinde uisurus usq; ad finem sæculorum? Respondit: Quando mare diuisit Moyses, nudatus est fundus pelagi, quem tunc uidebat sol, post reditum undarum amplius non uisurus. Quid ergo uidetur Abdia, ne reperis hæc in lege tua? Et ille, Nec hæc quidem, nec multa alia, quæ pectus mihi ministrat. Age, Dic deinde, quæ nam est domus habens duodecim portas, per quas duodecim portiones exeunt, duodecim cum generationibus? Respondit, Rupis illa, quam percussit Moyses, aperuit duodecim portas, & emisit duodecim fontes, per duodecim tribus Israël. Ait, Verum dicis. Sed dic, cui terræ locutus est Deus? Respondit, Monti Synai præcepit, ut eleuaret Moysen usq; ad cælum. Ait, Bene dicis. Dic deinde, qui uiuit, nec habens spiritum? Respondit, Nox. nec enim spiritus uenit usq; ad mane. Ait, Hoc quoq; uerum. Age ergo, quid in primis lignum, postea cum spiritu? Respondit, Virga Moyli nunc lignum, nunc serpens. Ait, ita est. Nunc itaq; refer, si placet, Quæ fœmina ex masculo tantum, & quis masculus de fœmina tantum? Respondit, Eua ex Adam solo, Christus ex Maria uirgine? Ait, ita quidem refert, ut uerum est, dum subiungas, Quæ sunt terra illa, quæ sine uiri commixtione edita fuerunt? Respondit, Adam, aries Abrahamæ, & Iesus Christus. Ait, uerum est. Dic deinde, quod sepulchrum motum est cum sepulto? Respondit, Cetus cum Iona. Ait, uerum est. Dic ergo consequenter, qui sunt soli illi duo, quorum sepulcra ignorantur? Respondit, Abitabil, & Moyses. Ait, Id quomodo? ut breuiter de utroque exponas. Respondit: Ibetabil quidem cum mortem præsentiret, iniunxit, ut post obitum camelus superposito funere suo impelleretur ad eundem, quocumque fors duceret, eundemq; sequerentur, quousq; sponte procumberet. Sic factò, ubi funus ab Ibetabil deferens camelus procubuit, fodiendo repertum est monumentum, quod Noë præparauit Abitabil. Sepulto itaque amissus est locus, nec unquam postea repertus. Moyses uero cum solus per desertum uagaret, forte sepulcrum uacuum & apertum inuenit, recte ad quantitatem suam effossum. Quod admirans, incepit ad propriam staturam metiri. Interea angelus mortis aduenit ad interficiendum Moysen. Quem cum cognouisset Moyses, quæsiuit dicens: Ad quid uenisti? Respondens, missus sum pro anima tua. Cui Moyses, Qua ergo putas eam eripere? per os enim non poteris, quo locutus sum Domino: neque per aures, quibus audiui uocem Domini: neque per oculos, quibus faciem domini uidi: neque per manus, quibus donum Dei recepi: neque per pedes, quibus montem Synai conscendi. His auditis, abiit angelus. formaq; mutata, artulit pomum de paradiso. quod cum olfaciendum porrigeret,

Diabolos & angelos ante Adam incoluisse terram.

Adam peregrinationem ad Mecha conseruit.

Ideurafus, uidebat ut Machumet, et circumcisus.

Aenigma de mari rubro. Subdola cauillatio in diuinam legem.

In Alcorã feritur, ut Moyses cum famulo nauem repperit.

Aenigma de nocte.

Aenigma de baculo Moyli.

Aenigma de Eua & Christo.

Aries Abrahamæ sine parente editus.

Aenigma de Iona.

Sepultura Abitabil.

Sepultura Moysis & mors fœbulosissima.

10

20

30

40

- geret, recepit Moyses. Cumq[ue] naribus apponeret, arripuit eum angelus per nares, per quas tanquam emungens animam eius extorsit. Quo facto, remansit corpus eius in sepulchro, nemini unquam reperto. Ait, ita quidem factum est, ut dicis. Sed dic quis ignis comedit & bibit, & ex quo extinguitur, non accenditur usque in diem iudicij? Respondit, Ignis in corpore humano, uictu sustentatur, & anima abeunte extinguitur. Nec antequam illa redeat, accendetur. Ait, Et ita uerum est. Dic deinde, quid paruum semper, quid magnum semper? Respondit, Lapilli, & montes. Ait, bene est. Sed dic, ubi est medium terrarum? Respondit, In Hierusalem.
- 10 Inde namque dispersæ sunt gentes, & illic congregabuntur. Ibi erit pons & statera super infernum, quod apportabunt illuc septuaginta millia angelorum per totidem tenaces. Ait, Et ita est. Sed quare Hierusalem dicta Iodotus benedicta? Respondit, quia in directo cœlestis Hierusalem, quodq[ue] Iocutus est ibi Deus & angeli cum patriarchis & prophetis: deditq[ue] ibi Deus Moysi præcepta tria millia quingenta quindecim. Ait, Et ita constans est. Dic deinde, quis humor sit neque de cœlo, neque de terra? Respondit, sudor animalium laborantium. Ait, bene dicis. Sed memora, si placet: quomodo facta est nauis? Respondit, Nauem incœpit primus Noë: clauas dedit Gabriel: intrauitq[ue] Noë cum filijs, & procedens ex Arabia super Meccam, circūiit septies. Inde nauigans super Hierusalem, & eam septies circūiit, peruenit in montem Iudææ, ibiq[ue] decrescentibus undis hærens refedit. Ait, quidem ita est. Dic ergo, ubi fuit interim Mecca? Respondit, Assumpsit eam Deus in cœlum, Hierusalem uero commisit monti Abikobez, & seruauit eam in uentre suo. Ait, Omnia quidem ut gesta sunt, exponis. Dic ergo, Quæ ratio, quod qui nascitur similis est patri, aut matri, eorumq[ue] parentibus? Respondit, Quum superat uoluptas uiri uoluptatem mulieris, trahit conceptus similitudinem patris, eiusq[ue] parentum: Sic in parte altera, superante mulieris libidine. Ait, Et hoc uerum. Expone consequenter, punit Deus quenquam sine ratione? Respondit, non. Ait, Et filijs infidelium quid faciet? Respondit, Venient in die iudicij filij infidelium ante faciem Dei, & dicet eis: Quis est dominus uester? Dicent, Tu domine, qui creasti nos. Cui ergo seruisti? Quem adorasti? Domine noster, neque aurium, neque linguæ officio uti, neque nuncium tuum sequi potuimus. Dicit eis, Faceretis ergo aliquid si præciperetur uobis? Dicit, Digne domine noster & iuste, quicquid præcipere placet. Tunc effluere præcipiet unum de fluuijs inferni, & dicet eis: Insilite in gurgitem istum. Hinc ergo qui obediuerint, illæsi exibunt, & in paradysum transibunt: qui uero reuenerint, ibunt cum patribus suis in infernum. Sic enim ait in Alchoran: Qui obediuerint, erunt in paradiso, qui reuenerint, in inferno. Ait, Vere ita est. Sed uellem, si est aliqua horum similitudo, eam mihi exprimeres. Respondit, Ita. Nam & fidelium filijs, si qui nascuntur cæci, surdi, muti, eadem sit quæstio. Ait, ita quidem uidetur, dum consequenter exponas, quomodo soluetur terra: Ignis terram diriget in cinerem. Cinerem aqua diluet. Ait, Ita est. Sed montes unde exierunt? Respondit, de monte Kaf, fixitq[ue] eos Deus palos in terra. Sic enim ait in Alchoran: Posui terram planam, & montes palos terræ. Ait, Verum dicit. Dic consequenter, quid nam restat sub his septem terris? Respondit, Bos. Ait, & pedes bouis super quid? Respondit, super lapidem album. Ait, quæ forma bouis? Respondit, caput eius

eius in oriente, cauda in occidente. Ei quadraginta cornua, & totidem dentes, à cornu ad cornu iter mille annorum. Ait, Et sub lapide, super quem fiat. quid? Respondit, Mons cui nomen Zohot. Ait, Cuius hic mons? Respondit, inferni. Ait, Quæ ei amplitudo? Respondit, Itineris mille annorum. Hunc ascendet omnis turba infidelium. Cumq; uerticem confederint, omnis intremiscet mons, omnemq; turbam deiciet in profundum inferni. Sic enim ait in Alchoran, Sourhîcubu azohot: quod est, destruet eos zohot. Ait, uerum est, quod dicis. Sed quid sub monte? Respondit, Terra. Quod est ei nomen? Respondit, Vuerelea. Quid sub ea terra? Respondit, mare. **Alkasem mare.** Quod est ei nomen? Alkasem. Et quid infra? ut omnia per ordinem edisseras. Respondit, terra Aliolen, infra mare Zere, infra terra Neama, infra mare Zegir, infra terra therib, infra alia terra Agiba, alba ut lac, redolens ut muscus, mollis ut crocus, lucida ut luna. Super hanc congregabit Deus omnes iustos. Sic enim ait in Alchoran: In die illo mutabit terram pro alia terra. Infra hanc mare Alknitar: Infra piscis nomine albehbut, cuius caput in oriente, cauda in occidente. Super cuius dorsum terra & maria, tenebræ, aër, & montes usque in finem sæculorum. Infra piscem, uentus piscem sustinens, infra mons, infra tonitruus, infra fulgur. Sub his mare sanguineum, infra infernus conclusus, infra mare igneum, infra mare opacum, infra mapotius, quam re potius, infra mare nebulosum, infra laudes, infra glorificatio, infra solium, **ordo atq; digestio partium mundi.** Infra tabula, infra calamus, infra maius nomen Dei. Et quid infra? Respondit, Infinita quærendo prosequeris Abdia. Quis ultra potest? Præter quod æqualis est undique uersum omnipotentia Dei. Ait, Res mira. Nihil quidem aliter quam est uel opinari uideris. Sed prosequere deinceps si placet, & dic. Quæ sunt tria quæ de paradiso in hunc mundum uenerunt? Respondit, Mecha, & Iesrab, & Hierusalem. Ait, Verum dicis. Dum sub iungas, quæ quatuor in hoc mundo ex inferno? Respondit, Vastat ciuitas ægypti, secunda Antiochia Syria, tertia Ehberam Armenia, quarta Elmesden Chaldaæ. Ait, Et hoc quoque uerum. Consequenter ergo metire mihi orbem. Respondit, Orbis quantitas iter unius diei. Ait, Quomodo? Respondit: Totum enim sol ab ortu suo usque ad occasum permeat. Ait, Argute quidem hoc animaduertisti. **Paradisus iuxta somnium Machumetis.** Nunc itaque si placet, quoniam summa & infima uides, paradysum oro, & quæ incolis eius uita, planè mihi describas. Respondit, Quia conuenienter & ex ordine quæris, placet, dum attentus assis. Paradysi namque solium aureum, finaragdis & hyacinthis crebro interpositis distinctum, omni fructifera consitum arbore, decurrentibus per amœna fluentis. Quorum alia quidem lac, alia mel album, alia uinum purissimum fundunt. Dies enim mille annorum, annus quadraginta millium annorum. Quid ergo? Nunquid non ita beatitudini sufficere uideretur? Ait, Quinimo, & uere uideri poterit, dum incolarum eius habitum & usum exequaris. Respondit, Incolis quidem eius, quicquid desiderari potest, statim aderit. Omni siquidem colore uestientur, præter nigrum: Qui color neminem illic attinget, excepto præcone modo, qui ob insigne huius uitæ meritum proprium colorem singulari priuilegio retinebit. Perfecti omnes in statura quidè Adæ, in forma uero Iesu Christi, nunquam incrementum aut detrimentum alii quod patientes. Ait, Hæc quidem ita uere sunt. Assume iam de uictu & uos si statura Adæ luprate eorum, à primo introitu incipiens. Respondit, Primum quidem ingressis **in Alchoran tamen aliquoties pueri indicantur.**

gressis uescendum proponitur iecur piscis albebut, cibus quàm ultra mirari possis delectabilis. Succedunt fructus arborum, potusq; defluentis paradisi, deinde quicquid affectarint, præsto erit. Ait, Dic ergo, cum quicquid influit, & effluere necesse habet, nonne ut comedent, sic & iam egerere oportebit? Respondit, Non sequitur. Nam & infans in utero dum uiuit, uescitur, nec tamen egerit. Et quam cito egerere incipit, mortalitatis legem subit. Quæ & illos, si egerent, necessitas consequeretur. Si quid tamen superfluit, id per sudorem exit, odorem musti fragrantem. Ait, Bene quidem, & discrete huic obiectioni respondisti, dum subiungas, etiam ne panem & ¹⁰ carnes comedent, ut fructus & cætera? Respondit, Planè quidem quicquid gestierint, oblectamenta tantum, non fame præter illicita: quæ nec ipsis placebunt. Ait, Quæ nam? Respondit, uerbi gratia, caro suilla. Ait, Beasti me, optime Machumet. Eam siquidem & nobis Iudæis, & scio non sine causa, prohibuit Deus: quam uelim, ni pigeat, per Deum obsecro inter cætera, dum locus est, edisseras. Respondit, Placet, dum studiosus ades. Nam Iesus Christus, dum rogaretur à discipulis, ut modum arcæ Noë, habitumq; superstitis in ea generis humani exponeret, tacitus rogantes audiens, formulam ex luto inter manus suas confectam iecit humi. Et ait, surge in nomine patris mei. Et surrexit homo canus. Cui Christus, Tu qs es? Respondit, Ego Iafeth ²⁰ filius Noë. Cui Iesus, Ita ne canus mortuus es? Respondit, Nequaquã. Sed in hac ipsa hora, putans me ad diem iudicij surgere, metu canus effectus sum. Præcepit ergo Iesus, ut omnem historiam arcæ discipulis rogantibus exponeret. Tunc ille rem omnem à primordio narrans, ordine peruenit ad locum, ubi cum secessus, inquit pòdere egestionis arcã inclinaret, timuimus ualde. Cõsuluit itaq; pater Deũ. Cui Deus: Adduc, inquit, elephãtem, & uerte posteriora eius super locum. Et fecit. Vbi ergo elephas finem suum hominũ egestionis iniecit, surrexit sus grandis. Satis ne uideatur ergo causẽ Abdia, uitãdĩ animal immundum? Ait, Certe satis: Dum prosequaris, quid profecerit hac necessitate edictus. Respondit, Quẽ cum omnem (inquit) massam illã rostro ³⁰ fossorio dispergeret, conceptũ insuetis naribus fœtorem efflans, murem edidit. Qui deinde tum tabulas indefinenter roderet, consulto pater Domino, leonem in fronte percutit. Leo concitus, flatu anhelato cattum naribus eiecit. Hic Iudæus: Bene, inquit, omnia. Sed hoc satis, ne à proposito longius digrediamur. Et quoniam de uictu incolarũ paradisi plene exposuisti, restat, ut de uoluptate eorum prosequaris. Et illud primum, quoniã comedent & bibent, si etiam misceantur illic mulieribus, idq; qualiter, & qua lege. Respondit, Si ullũ oblectamenti genus deesset, beatitudo minime plena esset. Frustra ergo deliciae adessent, si uoluptas deesset. Quinimo si quicquid uolunt, præsto est, & quascunq; & quomodocunq; uolunt habent, & qualiter, & ubi, & ⁴⁰ quando, & quãtum, & quotiens uolunt, sine mora & difficultate, ita quidẽ, quod quas hic uxores habuerunt fideles, habebunt & illic. cætera, cõcubine erunt. Ancillarum uero non erit numerus. Ait, Optime quidem & ad unguem omnia. Sed illuc recolens, quod dicis, præter illicita: cum illic uini fluenta describas, quæro quid nam operis illic habeant, si uinum illicitum est: aut si licitum est, quid tibi causæ assumis in hoc sæculo uini prohibedi? Respondit, Ad eò quidem argute quæris, ut necessario una quæstione geminã responsionem extorqueas. Vtrũq; ergo exponam, & illic esse licitum, & hic illicitũ. Erãt enim angeli duo Arot & Marot, missi olim à Deo de cœlis in

*Esus piscis ex
sibus iudæo-
rum de Leuia
tham.*

*Causa, cur à
porcina carne
abstinendum,
plena stolidi-
tatis & bla-
phemia.*

*Si patrem ap-
pellat, cur uos
negatis filiũ.*

Vnde mures.

Vnde catti.

*Etiam concu-
bitus in para-
diso, & tales
quidem, ut ple-
raq; profibua-
la uideantur
uerecundius
habere.*

*Causa, ob quã
uino abstine-
tur. Aham ta-
men reddit
ipse Machu-
met in Aleorã*

terram, gubernando & instruendo generi humano, tribus his interdictis, ne occiderent, nec iniuste iudicaret, nec uinum biberent. Multo itaque tempore sic habito nocti iudices essent per uniuersum orbem, uenit eis die quodam mulier præ cunctis foeminis omnino pulcherrima, causam habens aduersus maritum. Quæ ut parti suæ accommodaret iudices, inuitauit ad prandium. Sequuntur. Illa satagens, conuiuantibus inter epulas & pocula uini apponit. Adstat ministrans, offert crebro, inflat ut sumant. Quid plura? Vicerunt blandiciæ mulieris. Inebriati poculis, in hospitam formosam incaluerunt. uicti, accubitum postulant. Spondet ea conditione, dum alter uerbum doceat, per quod ascendebant cœlos: alter, per quod 10 descendebant. Placet conditio. Cum ergo didicisset, eleuata est subito, & ascendit cœlos. Quod cum uideret Deus, explorata causa, posuit eam luciferum, pulcherrimam inter stellas, ut fuerat inter foeminas. Illis autem in iudicium uocatis, proposuit eis Deus, ut eligerent inter pœnam huius sæculi & pœnam alterius. Elegerunt hanc. Depensi sunt ergo per catenas ferreas, demissis capitibus in puteo bebil, usq; in diem iudicij. Quid ergo Abdia? Nonne sufficiens uidetur causa cur & illic licitum sit uinum, & hic illicitum? Ait, certe satis, & meritò. Sed quoniam hæc ad plenum exposita sunt, uellem si placet, ut etiam de inferno breuiter percurras. Re- 20 ste postulas, & ita faciam. Inferni siquidem solum sulfureum, fumosum, crebra pice intersertum. Ipse totus flammis terribissimis æstuans. Sunt in eo lacus & putei profundissimi, pleni pice feruente, suppositis flammis sulfureis, quibus quotidie immerguntur damnati. Sunt illic & arbores, quarum fructibus uescuntur: quo cibo nihil grauius in toto mundo excogitari potest. Ait, Bene omnia exponis, si interseras, ubi est ille, quem Deus euocabit post diem iudicij? Respondit, in medio uallis inferni, in ualle gurges, in gurgite puteus, in puteo arca, in arca uictus cathenis, astrictus compede, spe constans, per mille annos incessanter misericordiam appellabit. Ait, Quid ergo faciet ei Deus? Respondit, Post mille annos adduci 30 faciet eum, & dicit ei: Quid tibi uis miser, qui aures meas inquietare non desinis? Quæ te fiducia ducit? Quo merito speras? Respondet gemens, Domine Deus meus, ego non habeo Deum nisi te, qui misereatur mei, Tu satis habes præter me, ubi iram tuam uindices. Miserere mei Domine, miserere mei. Ait, Quid tunc? Respondit, eum reddi inferno. Adducetur, nec adhuc inuocare misericordiam Dei cessabit. Misertus tandem misericors miserator, eripi præcipiet eum. Cumq; pice nigrior eum infernalis calor tangat. Interrogabunt angeli, qualiter paradisi incolis misceri possit? Tunc lauari præcipiet eum Deus in fonte aërio, & fiet albus totus, præter maculam in fronte. Mundatus ergo incedet per paradysum, in publico conspectu omnibus uocabulis. Hic ergo assignabunt eum in inuicem 40 omnes uidentes, ereptumq; inferno, quali improperando hinc inde murmurabunt. Ille uerecundus usq; adeo pudore superabitur, quousq; dicat, mallem inferno reddi, quam huiusmodi probra longius ferre. Dicit itaq; misericors miserator angelis suis, ut iterum eum in eodem fonte quinque lauent. Quod ubi fecerint, auferetur nota de fronte eius, fietq; similis paradisi incolis, & ita cessabit opprobrium. Hæc sunt quæ te de inferno quæsisse opinor Abdia. Procede si quid superest. Ait, Omnia quidem ita ad unguem executus es, ut nullum penitus intermiseris nodum.

Nunc

*Metamorpho-
sis foemine ue-
nustæ in stellâ
Veneris.*

*Inferorum
descriptio.*

*De liberato
ex inferno sa-
bula absurdis-
sima.*

Nunc itaq; per Deum tuum obsecro, ut quoniam cuncta tibi quasi præmanibus, diem iudicij planè mihi describas. Respondit, Placet, dum attentus adlis. In die illo mandabit Deus angelo mortis, ut omnem creaturam spiritum habentem interimat, tam angelos omnes, & diabolos omnes, quã homines, aues, pisces, beluas, & pecora. Sic enim ait in Alchoran: Omnia mortua præter Deum. Post hæc uocabit angelum mortis, dicens: O Adreiel, est ne quid superstes ex omni creatura mea? Dicit, Nihil domine mi, præter me seruum tuum imbecillem. Tunc dicit ei, Quoniam omnem creaturam meam occidisti, abi hinc inter paradysum & infernum, & occide potest. *Adreiel angelus mortis. Ut nouissime mors abol. bitur.*

10 stremo te ipsum, ac morere. Abibit infelix, atq; in præscripto interuallo proiectus humi, & alis suis inuolutus, seipsum suffocabit, cum tanto quidem mugitu, qui & cœlestes spiritus & terrena animalia si uiuerent terrore exanimaret. Stabitq; totus mundus uacuus per quadraginta annos. Post hoc cœlum & terram pugno continens dicit: Vbi nunc reges & principes & potentes sæculi? Cuius est regnum, & imperium, atque rerum potentia? dicite, si ueridici estis. Et his uerbis ter repetitis, suscitabit Seraphielem, & dicit: Accipe tubam hanc, & descende in Hierusalem, & clangere. Tunc accepta Seraphiel tuba, cuius longitudo itineris quingentorum annorum, stans in Hierusalem insufflabit tubam, exintus omnes animas iustas

20 & iniustas inibi interim seruatas. Animæ euolantes in omnem terrã, quæq; ad corpora sua, ubicunq; sint dispergentur, atq; ad primum hunc sonitum omnium ossa congregabuntur. Transactis quadraginta annis iterum sonabit. Ad quem sonitum ossa, carnem, & neruos assument. Atque inde post quadraginta annos ubi tertio sonuerit, omnes animæ corpora sua induent. Sic factò, ignis ab occidente accensus, omnis creatura Hierosolymam agitabit. Quò cum omnes peruenerint, cessabit. Hic ergo ubi per quadraginta annos in sudore suo natauerint, expectantes iudicium, tot tandem miserijs affecti appellabunt Adam, sic dicentes: Pater Adam, pater Adam, ad quid nos genuisti? huiusmodi scilicet miserijs, & tormentis? Ita ne pater filios sub incerto fine, inter spem & metum fluitare pateris? quinimo Deum ora, ut planè finiat de nobis quicquid inter paradysum & infernum facturus est. Respondet Adam, & dicit: O filij filij, scitis ut suadente diabolo inobediens præcepto Dei extiterim, quæ causa, ut indignus hoc habitus officio, uel huiusmodi præsumam. Sed ite ad Noë. Conuersi ad Noë, dicent: Intercede pro nobis, electe Dei pater Noë. Respondet Noë dicens: Feci quod potui, saluauit uos in diluuisio. Hic nihil mihi superest officij. Sed ite ad Abraham. Appellabunt Abraham, dicentes: Pater fidei & ueritatis, pater Abraham, respice nos miseros, & miserere. Quibus Abraham: Quid à me petitis? Non recolitis, ut diu uagabundus

40 idololatra incircuncisus errauerim? Non sufficio. Sed appellate Moysen. Appellabunt Moysen, dicentes: Audi nos electe nuncie Dei, & propheta, famule Dei Moyses. Quibus Moyses: Quem appellatis? Nonne legem uobis dedi, miraculis confirmaui, nec tamen credidistis? Si mihi credidissetis, facere possem quod postulatis. Sed ite ad Iesum Christum. Conuersi ad Christum, dicent: Iesu Christe, spiritus, uerbum & uirtus Dei, moueat te pietas tua, & intercede pro nobis. Tunc dicit eis Iesus: Quod à me petitis, ipsi amisistis. Missus quidem fui uobis in uirtute Dei, & uerbo ueritatis: uos autem aberrastis, & me plus quàm ego prædicauerim uobis, Deum

Adreiel angelus mortis. Ut nouissime mors abol. bitur.

Seraphiel tuba mortuos excitabit.

Adam, Noë, Abraham, Moyses, negantibus patrociniū in die iudicij, res peruenit ad Iesum Christum, postremo ad Machum.

Abraham pater fidei & ueritatis.

Christus, spiritus, uerbum, et uirtus Dei.

Scopus prima uestrum fecistis. Hoc itaq; beneficium meum amisistis. Sed ite ad ultimum
 rius diaboli in prophetarum, hunc significans, cum quo loqueris Abdia. Ad quem con-
 omni doctri- uerli dicent: O nuncie fidelis, & amice Dei, quam male quidem peccaui-
 na, obscure mus Exaudi nos pie propheta Dei, spes una superstes. Nam post te, in quo
 gloriam filij sperabimus: Exaudi nos, potentia, tibi à Deo collata. Aderit itaq; Gabriel:
 Dei, & occu- nec impotentem sinet amicum suum uoluntatis suæ. Procedent socij ante
 leue mysteriū faciem Dei, dicetq; eis Deus: Scio ad quid uenistis. Absit itaq; ut fidelis
 eternum ue- mei uorum in aliquo quasssem. Hic ergo ponte facto super infernum, ad ca-
 re salutis. put pontis aderit statera: qua libratis uniuscuiusque factis, ambulabunt su-
 In Alcoran per pontem. Salui ergo transibunt, damnati in infernum decident. Quare 10
 christo tribui deinceps Abdia, quid placuerit. Et ille, Proh dolor, quæ me hucusq; demen-
 tur etiam pa- tia tenuit: ut uerum luce clarius non uiderem. Sed quoniam omnia tibi pro-
 trocinium. uoto meo occurrunt, procede. Nunquam enim hæc audire fatigarer. Enu-
 mera ergo acies populorum in die illa, & discerne fideles atque infideles.
 Respondit, Erunt acies omnium hominum, CXX. è quibus tres tantum fi-
 delium, reliquæ omnes infidelium: Eritq; longitudo uniuscuiusq; aciei iti-
 neris mille annorum, latitudo uero quingentorum. Ait, Vere ita est, ut di-
 cis. Conclude postremum hoc, quod cum omnes creaturæ in eum modum,
 quo descripsisti, inter utramque regionem diuisæ fuerint, quid fiet de mor-
 te? Respondit, Mutabitur mors in arietem, & adducent eam inter paradi- 20
 sum & infernum. Eritq; magna inter utriusq; regionis incolas dissensio.
 Nam populus paradisi metu mortis necem machinabitur. Infernales uero
 spe mortis, superstitem fore cupient. uincet populus paradisi, & mortem in-
 ter paradisum & infernum occident. Hinc Iudæus exclamans, ait,
 Vicisti optime Machumet, siste, & recipere confitentem me.
 Ego credo, & uideo, quia non sunt dii, sed Deus unus
 omnipotens, cuius uere tu nuncius
 & propheta.

Mors in arie-
 tem mutabi-
 tur.

E X P L I C I T doctrina Machumet, quæ apud Saracenos magnæ
 authoritatis est, licet ibi multa mendacia sunt, & multa ridiculosa.

30

DE